

МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА
ЦЕНТАР ЗА СТРУЧНО ОБРАЗОВАНИЕ И ОБУКА

НАСТАВНА ПРОГРАМА
ФАРМАКОЛОГИЈА

II година

ЗДРАВСТВЕНА СТРУКА
Фармацевтски лабораториски техничар

Скопје, 2008 година

1. ИДЕНТИФИКАЦИОНИ ПОДАТОЦИ

1.1. Назив на наставниот предмет: ФАРМАКОЛОГИЈА

1.2. Образовен профил и струкиа

1.2.1. Образовен профил: Фармацевтски лабораториски техничар

1.2.2. Струка: **здравствена**

1.3. Диференцијација на наставниот предмет

1.3.1. Карактеристичен за образовниот профил

1.4. Година на изучување на наставниот предмет

1.4.1. Втора година

1.5. Број на часови на наставниот предмет

1.5.1. Број на часови неделно: 2 часа

1.5.2. Број на часови годишно: 72 часа

1.6. Статус на наставниот предмет

1.6.1. Задолжителен предмет

2. ЦЕЛИ НА НАСТАВНИОТ ПРЕДМЕТ

По совладувањето на наставната програма по предметот *фармакологија*, ученикот стекнува знаења и вештини и се оспособува:

- да го истакнува значењето на фармакологијата;
- да ги идентификува начините на апликација на лековите;
- да го објаснува дејството на лекот во организмот и механизмот на делување;
- да ги идентификува несаканите дејства на лекот и нивните причини;
- да ја поврзува терапевската ширина на лекот со неговите фармакодинамски параметри;
- да го толкува синергизмот и антагонизмот меѓу лековите;
- да ги класифицира видовите на лекови на поединечните органски системи;
- да ја елаборира зависноста од лековите и го согледува нејзиното значење;
- да изградува сопствени ставови спрема зависноста во контекст на здравиот стил на живеење;
- да ги интегрира стекнатите знаења во другите наставни предмети.

3. ПОТРЕБНИ ПРЕТХОДНИ ЗНАЕЊА

За успешно совладување на на зацртаните цели, потребни се предзнаења од наставните предмети анатомија, физиологија и хигиена со здравствено воспитување.

4. ОБРАЗОВЕН ПРОЦЕС

4.1. Структурирање на содржините за учење

Тематски целини	Бр. на часови	Конкретни цели	Дидактички насоки	Корелација меѓу тематските целини и меѓу предметите
<p>1. ОПШТА ФАРМАКОЛОГИЈА</p> <p>- ПРЕДМЕТ НА ИЗУЧУВАЊЕ</p> <p>- МЕХАНИЗАМ НА ДЕЈСТВО, НАЧИНИ НА ПРИМЕНА И ДОЗИРАЊЕ НА ЛЕКОВИТЕ</p>	26	<p>Ученикот:</p> <ul style="list-style-type: none"> - да го интерпретира поимот за лек и отров; - да го сфати значењето на рецептот; - да ги познава различните начини на апликација на лекот; - да ја опише и објасни ресорпцијата и распределбата на лекот во организмот; - да ја објасни биотрансформацијата и елиминацијата на лековите и дејството на лекот во организмот; - да ги објаснува механизмите на дејствување на лековите; - да го дефинира поимот доза и калсифицира видови дози; - да ги поврзува факторите кои ја одредуваат дозата и ја пресметуваат дозата на одржување; 	<p>Презентирање и читање на рецепт.</p> <p>Презентирање на занимливости од развојот на фармацијата и фармакологијата низ историјата.</p> <p>Демонстрирање на начини на апликација на лекови.</p> <p>Презентирање на графички прилози за фармакокинетика и фармакодинамика и дозирање на лековите.</p> <p>Пресметување на дози.</p>	<p>Фармацевтска технологија</p> <p>Хигиена со здравствено воспитување</p>

<p>- ЕФЕКТ ПРИ ПОВТОРНО ДАВАЊЕ НА ЛЕКОТ</p> <p>- ЗАЕМНО ДЕЈСТВО НА ЛЕКОВИТЕ</p> <p>- НЕСАКАНИ ДЕЈСТВА НА ЛЕКОТ ВО ОРГАНИЗМОТ И ЗАВИСНОСТ ОД ЛЕКОВИТЕ</p> <p>- ФАЗИ И МЕТОДОЛОГИЈА НА КЛИНИЧКО ИСПИТУВАЊЕ НА</p>	<ul style="list-style-type: none"> - да ја објаснува тераписката ширина и фармакодинамиските параметри; - да ги идентификува промените во дејството при повторно давање на лекот; - да разликува и објаснува поими за: кумулацијата, толеранцијата и стекнатата преосетливост на лекот, синергизам и антагонизам меѓу лековите; - да го објаснува заемното дејство на лековите; - да ги набројува несаканите дејства на лекот и причините за нивната појава; - да го дефинира поимот јатрогена болест; - да ги набројува десетте најопасни и најчести несакани ефекти; - да ги објаснува несаканите реакции од генско потекло; - да ги познава алергиските реакции на лековите; - да ја дефинира зависноста според дефиниција на СЗО; - да набројува и познава различни видови на 	<p>Презентирање на прилози и информации за ефектите при повторно давање на лекови и взаемно дејство на лековите.</p> <p>Видеоснимка за несакани дејства од примена на лекови (пример: алергиски реакции и сл.).</p> <p>Организирање на дебати (користа и штетата од лековите, болести на зависност и сл.).</p> <p>Видеопрезентација (или шема) на фазите на клиничкото испитување на лековите.</p> <p>Организирање</p>	
---	--	--	--

ЛЕКОВИ		зависност; - да развива правилни ставови кон болестите на зависност; - да го сфаќа значењето на клиничката фармакологија; - да ги познава фазите и методологијата на клиничкото испитување на лековите.	истражување на тема на откривањето на некои лекови (пример: пеницилин, аспирин и други.).	
Тематски целини	Бр. на часови	Конкретни цели	Дидактички насоки	Корелација меѓу тематските целини и меѓу предметите
2. ФАРМАКОЛОГИЈА НА НЕРВЕН СИСТЕМ	20	Ученикот: - да го познава составот и дејството на: антипсихотиците, антидепресивите, анксиолитиците, општите и локални анестетици, релаксантните лекови, седативите, хипнотиците, антиепилептиците, аналгетиците и стимулаторите на ЦНС и да ја сфати нивната употреба; - да ги воочува последиците од акутно и хронично внесување на етанол во организмот; - да ги разликува	Презентирање на: - состав, дејство, механизам на дејство и фармакодинамика на лекови кои имаат фармаколошко дејство врз нервниот систем; - последици од акутно и хронично внесување на етанол; Шематско претставување на поделба на аналгетици. Презентирање на примероци од различни лекови.	Физиологија – физиологија на нервен систем

		<p>наркотичните и ненаркотичните аналгетици;</p> <ul style="list-style-type: none"> - да ја познава зависноста при долготрајна употреба на лекови што имаат дејство врз нервниот систем; - да ја објаснува трансмисијата во ВНС; - да го објасни дејството на холи нергици, адренергици и антихолинергици; - да набројува лекови од овие групи. 	<p>Видеопрезентација за несакани дејства при несоодветно земање на лековите.</p>	
Тематски целини	Бр. на часови	Конкретни цели	Дидактички насоки	Корелација меѓу тематските целини и меѓу предметите
3. ФАРМАКОЛОГИЈА НА КАРДИОВАСКУЛАРЕН СИСТЕМ	4	<p>Ученикот треба да</p> <ul style="list-style-type: none"> - да го објасни механизмот на дејството на кардиотоничните гликозиди и наброи лекови кои се користат во терапијата на срцева инсуфициенција; - да ги класифицира антиаритмичните и антихипертензивните лекови; - да ги наброи вазодилататорите кои се 	<p>Презентирање и класифицирање на лекови кои се користат во терапија на кардиоваскуларниот систем.</p> <p>Развивање на дискусија за: состав, дејство, механизам на дејство и фармако-динамика</p>	<p>Физиологија – физиологија на кардиоваскуларен систем</p>

		<p>користат во терапија;</p> <p>- да ги набројува лековите во терапија на хиперлиппротеинемија и артериосклероза;</p> <p>- да ја сфати улогата на диуретиците како адјувантна терапија.</p>	на лековите	
Тематски целини	Бр. на часови	Конкретни цели	Дидактички насоки	Корелација меѓу тематските целини и меѓу предметите
4. ФАРМАКОЛОГИЈА НА КРВ	3	<p>Ученикот:</p> <p>- да го дефинира и објаснува значењето на поимот коагулација на крвта;</p> <p>- да ги класифицира антикоагулантните лекови;</p> <p>- да ги набројува антианемиските лекови и да ја објасни нивната примена.</p>	<p>Класифицирање на антикоагу-лантните и антианемиски лекови.</p> <p>Разгледување на примероци од лекови.</p> <p>Презентирање на шема на антикоагулантна терапија.</p>	Физиологија на крв
Тематски целини	Бр. на часови	Конкретни цели	Дидактички насоки	Корелација меѓу тематските целини и меѓу предметите
5. ФАРМАКОЛОГИЈА НА РЕСПИРАТОРЕН,	8	<p>Ученикот:</p> <p>-да ја опишува примената на</p>		Физиологија на соодветните

ДИГИСТИВЕН И УРИ-НАРЕН СИСТЕМ		кислородот како лек; -да ги наброи и да го објасни дејството на антитусиците, експекторансите и муколи-тиците; - да ги набројува основните карактеристики на лековите кои се користат во терапијата на пептичниот улкус, дигестивите, лаксантите, антиеметичките и антиди-јароични лекови; - да ги наброи лековите диуретици и уроантисептици.	Класифицирање на лековите кои се користат во терапија на соодветните системи. Презентирање на примероци од лекови и развивање на дискусија. Разгледување на маркетиншки материјали за лекови.	системи
Тематски целини	Бр. на часов и	Конкретни цели	Дидактички насоки	Корелација меѓу тематските целини и меѓу предметите
6. ХЕМИОТЕРАПЕВ-ТИЦИ И ХЕМО-ТЕРАПИЈА	8	Ученикот: - да го дефинира поимот за хемиотерапевтици; - да го објасни принципот на антимикробното дејство на лековите; - да го објаснува и споредува дејството и употребата на пеницилините и цефалоспори-ните; - да ги наброи и да го објасни дејството и употребата на аминокгликозиди,	Презентирање на примероци од лекови и нивно класифицирање .- Дискутирање за дејството на различни антимикробни лекови. Изработување на графички организатор за составот, дејството, индикациите, начинот на примена, несакани	

		тетрациклини, макролиди, хлорамфеникол и антибиотици за локална примена; - да ги наброи и класифицира антивирусните и антимикотичните лекови; - да ја објасни примената и да ги класифицира сулфонамидите; - да дефинира поим за хемотерапија; - да ги наброи и класифицира цитостатиците.	ефекти и сл. Дискутирање врз основа на презентирањето на фармакодинамика при употребата на различни групи на хемиотерапевтици.	
Тематски целини	Бр. на часови	Конкретни цели	Дидактички насоки	Корелација меѓу тематските целини и меѓу предметите
7.ТОКСИКОЛОГИЈА	3	Ученикот да: -да се запознае со најчестите предизвикувачи на труења; -да ги наброи и објасни принципите на лечење при различни видови труење; -да дискутира и елаборира за отровите кои ја загадуваат човековата околина.	Видеопрезентации за различни видови на труења.. Организирање на дебати (загадување со медицински отпад, труења со тешки метали и сл.). Организирање на посета на завод во кој се вршат мерења на отровите кои ја загадуваат човековата околина.	

4.2. Наставни методи и активности на учење

Наставата по предметот фармакологија ќе се реализира врз основа на принципите на активната настава. Ќе се користи комбинација од различни форми и методи на работа. Погодни методи за работа се: демонстрација од наставникот или учениците, (експеримент, илустративен материјал, видеоснимка, експонати и др.) посета на аптека, симулација на процеси, дискусија, решавање на проблеми од структурата и изготвување на едноставни истражувања .

Активности на ученикот: планира , проверува, регистрира и обработува податоци, анализира, презентира, набљудува, поставува прашања, коментира и др.

Активности на наставникот: планира, подготвува, учествува во подготовката на примероци, ја организира работата, демонстрира, објаснува, дава инструкции, координира, надгледува, помага, следи, оценува и воспоставува позитивна педагошка комуникација.

4.3. Организација и реализација на наставата

Фондот на часови даден по одделни теми е ориентационен. Времето и начинот на организација се остава да го определат наставниците. Дел од содржините се реализираат во аптека надвор од училиштето.

4.4. Наставни средства и помагала

4.1.1. Заеднички наставни средства: видео/ТВ, РС со печатач, графоскоп.

4.4.2. Посебни наставни средства за предметот:

- *материјали и слично:* согласно содржината на програмата и насоките во графата: *Дидактички насоки;*
- *илустративни материјали:* цртежи, шеми и сл. (готови или изработени од учениците и наставникот); компјутерски програми.

5. ОЦЕНУВАЊЕ НА ПОСТИГАЊАТА НА УЧЕНИЦИТЕ

Оценувањето на учениците ќе се врши континуирано во текот на целата учебна година, врз основа на знаењата и умењата на учениците, според барањата на програмата.

6. КАДРОВСКИ И МАТЕРИЈАЛНИ ПРЕДУСЛОВИ ЗА РЕАЛИЗАЦИЈА НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

6.1. Основни карактеристики на наставниците

Покрај условите пропишани во Законот за средно образование, наставникот во процесот на наставата треба да поседува следниве професионални и педагошки карактеристики: да е психички и физички здрав, да го познава македонскиот јазик и кирилското писмо, да нема говорни мани, да е добар **организатор** на наставата, **предавач**, **партнер** во педагошката комуникација **стручњак** за својата наставна област, **личност** со углед, систем на вредноста и идеали и **оценувач**.

6.2. Стандард за наставен кадар

- завршени студии по фармација со стекната педагошко-психолошка и методска подготовка и положен стручен испит;
- завршени студии по медицина со стекната педагошко-психолошка и методска подготовка и положен стручен испит.

6.3. Стандард за простор и опрема: Наставата ќе се реализира во класична училница, а дел во аптека.

7. ДАТУМ НА ИЗРАБОТКА И НОСИТЕЛИ НА ИЗРАБОТКАТА НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

7.1. Датум на изработка: април, 2000 година

7.2. Состав на работната група:

- Д-р Николина Пепељугоска, советник, Педагошки завод на Македонија Љ Скопје
- Доц. д-р Емилија Фредро - Кумбараџи, Фармацевтски факултет - Скопје
- Дипл. фармацевт Анита Диневска, ДСМУ ИД-р Панче Караџозовг- Скопје
- Дипл. фармацевт Јулијана Марковска, ЗО Аптека РеплекI - Скопје.

7.3. Датум на ревидирање: мај, 2006 година

7.4. Состав на работната група:

- Гордана Донева Атанасоска, советник, БРО - Скопје
- Соња Трајановска, дипломиран фармацевт, професор при ДСМУИ ИД-р Панче Караџозовг- Скопје
- Анита Диневска, дипл. фармацевт ДСМУ ИД-р Панче Караџозовг- Скопје
- Советници од Секторот за стручно образование при Бирото за развој на образованието

Превземена март 2008 година

8. ПОЧЕТОК НА ПРИМЕНА НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

Датум на започнување: 01.09.2008 година

9. ОДОБРУВАЊЕ НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

Наставната програма по предметот ФАРМАКОЛОГИЈА ја одобри министерот за образование и наука со решение бр. 07. 3851/26 од 29. 06. 2006 година.